

40. mezinárodní konference Historie matematiky

Jindřich Bečvář, pamětník

Ústav aplikované matematiky, Fakulta dopravní ČVUT

Poděbrady, 19. srpna 2022

becvajin@fd.cvut.cz

www.fd.cvut.cz/personal/becvajin

Letní školy SVvM

Prehistorie a historie mezinárodních konferencí HM

- Letní školy *Světonázorová výchova v matematice*
- Příčiny vzniku těchto akcí:
 - Koncem 70. let 20. století byl do celostátních plánů učitelského studia zařazen nový předmět *Světonázorové problémy v matematice* zaměřený na historii a filozofii matematiky (v jistém ideovém pojetí).
 - Nebyli však učitelé, kteří by tento předmět vyučovali.
- Jaroslav Šedivý (1934–1988), KDM MFF UK, přišel s ideou letních škol připravujících učitele tohoto předmětu.
Ujal se celostátní přípravy učitelů tohoto předmětu.

- Jaroslav Folta (1933–2011), ČSAV, se připojil k organizaci a přípravě odborného programu letních škol.
 - Později se přidal Eduard Fuchs (1942), UJEP (nyní MU)
 - a další ...
- Ideové názvy: *Světónázorové problémy v matematice*, *Světónázorová výchova v matematice* apod.
- Neideologicky pojatá *Historie matematiky*, tj. historie matematiky jako taková (*an sich*) byla tehdy „na indexu“. Historii matematiky byla proto dána ideologická nálepka. Přednášky na letních školách byly (až na malé výjimky) zcela neideologické.

Letní školy *Světónázorová výchova v matematice*, I. – X.

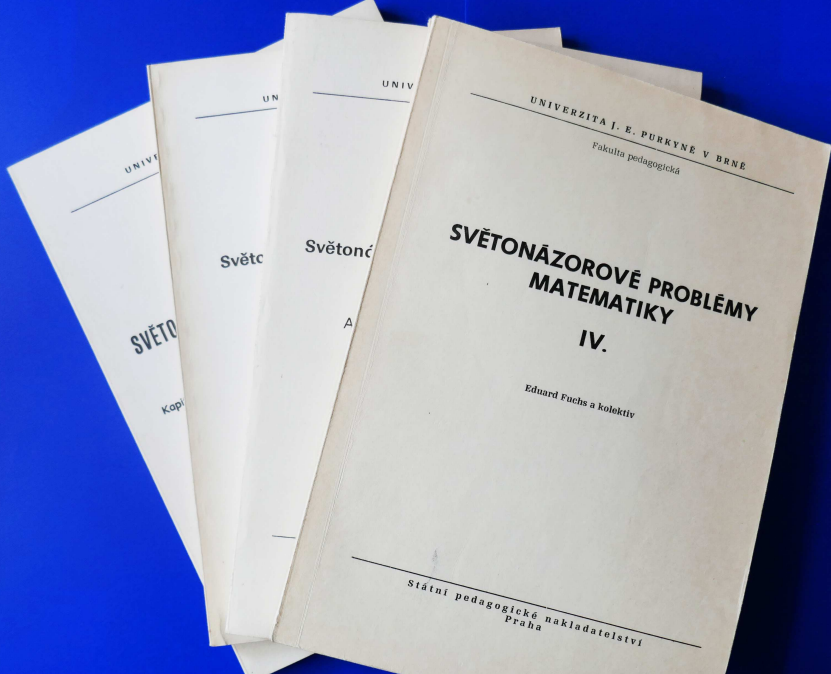
- I. Branžež, 1. 9. – 5. 9. 1980 ■ (nebyl jsem)
- II. Cikháj 1. 6. – 5. 6. 1981
- III. Prostřední Bečva, 31. 5. – 4. 6. 1982
- IV. Luhačovice, 30. 5. – 3. 6. 1983
- V. Živohošť, 28. 5. – 1. 6. 1984 ■
- VI. Malá Morávka-Karlov, 27. 5. – 31. 5. 1985 ■
- VII. Lipovec, 26. 5. – 30. 5. 1986
- VIII. Jevany, 25. 5. – 29. 5. 1987
- IX. Valašské Meziříčí, 30. 5. – 3. 6. 1988
- X. Vranov nad Dyjí, 29. 5. – 2. 6. 1989

Úctyhodné aktivity a výsledky spjaté s letními školami v letech 1980–1989 (odborné, vzdělávací)

Skripta

- J. Šedivý, J. Folta: *Světónázorové problémy matematiky I. Kapitoly z historie matematiky do počátku našeho letopočtu*, SPN, Praha 1983, 200 stran
- J. Šedivý a kol.: *Světónázorové problémy matematiky II.*, Praha, SPN, 1984, 220 stran
- J. Šedivý a kol.: *Světónázorové problémy matematiky III. Antologie historicky významných textů*, SPN, Praha 1985, 258 stran
- E. Fuchs a kol.: *Světónázorové problémy matematiky IV.*, SPN, Praha 1987, 284 stran
- J. Šedivý a kol.: *Antologie matematických didaktických textů. Období 1360–1860*, SPN, Praha 1987, 264 stran
- J. Šedivý, J. Mikulčák, S. Židek: *Antologie z učebnic matematiky 1860–1960*, SPN, Praha 1988, 320 stran

UNIV

UN

UNIV

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V BRNĚ
Fakulta pedagogická

Svět

Svět

SVĚTO

Kop

**SVĚTONÁZOROVÉ PROBLÉMY
MATEMATIKY
IV.**

Eduard Fuchs a kolektiv

Státní pedagogické nakladatelství
Praha

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA MATEMATICKO-FYZIKÁLNÍ

Antologie mate didaktický

Období 1360

RNDr. Jaroslav Sedivý, t

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ

PRAHA

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta matematicko-fyzikální

Antologie z učebnic matematiky Období 1860-1960

Doc. RNDr. Jaroslav Sedivý, CSc.
RNDr. Jiří Mikulčák, CSc.
RNDr. Stanislav Židák

Státní pedagogické nakladatelství
Praha

Vzdělávací listy na nástěnky (idea Milady Hudcové a dalších)

- Kolektiv: *Dějiny matematiky v obrazech I. – VIII.*, JČSMF, Praha 1982–1990

Sborníky přednášek z letních škol

- J. Šedivý (ed.): *Světónázorová výchova v matematice, Sborník vybraných referátů z letních škol MPS JČSMF*, JČSMF, Praha 1987, 296 stran
- J. Folta (ed.): *Filozofické a vývojové problémy matematiky, 2. sborník vybraných přednášek z letních škol Světónázorová výchova v matematice*, JČSMF, Praha 1988, 186 stran

Časopisecké články

- Matematika a fyzika ve škole
- Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

SVĚTONÁZOR
VÝCHOVA
V MATEMATICE

FILOZOFICKÉ
A VÝVOJOVÉ PROBLÉMY
MATEMATIKY

Sborník vybraných přednášek
z letních škol Světonázorová
výchova v matematice

■ Postupná změna charakteru letních škol

Řadoví účastníci se začali zapojovat do přípravy a do programů letních škol (přednášky, odborné práce, vzdělávací články atd.).

Ke kvalitě letních škol a navazujících akcí výrazně přispívali někteří skuteční matematici: Š. Schwabik, I. Netuka, J. Veselý, K. Mačák, I. Saxl, ...

■ Odumírání režimu koncem osmdesátých let

- Na X. letní škole ve Vranově nad Dyjí (červen 1989) byl schválen návrh na **změnu názvu letní školy**:

Letní škola Světonázorová výchova v matematice

na

Letní škola Historie matematiky

- Skončilo předstírání ideologického pojetí.

Letní školy HM

Letní školy *Historie matematiky*, XI. – 20.

- XI. Lanžhot, 4. 6. – 8. 6. 1990
- XII. Manětín-Brdo, 3. 6. – 7. 6. 1991 (J. Folta)
- XIII. Manětín-Brdo, 1. 6. – 5. 6. 1992
- XIV. Manětín-Brdo, 31. 5. – 4. 6. 1993
- XV. Vyškov, 26. 8. – 30. 8. 1994 (J. Zlatník)
- XVI. Chrudim, 25. 8. – 29. 8. 1995 (P. Jílek)
- 17. Jevíčko, 23. 8. – 27. 8. 1996 (D. Hrubý)
- 18. Jevíčko, 22. 8. – 26. 8. 1997
- 19. Jevíčko, 21. 8. – 25. 8. 1998
- 20. Jevíčko, 18. 8. – 22. 8. 1999

Aktivity inspirované též letními školami Historie matematiky

- Zrod *Seminářů z historie matematiky pro vyučující na středních školách* (1993)

Patnáct seminářů se konalo v dvouletém intervalu v letech:

1993, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011, 2013, 2015, 2017, 2019, 2021.

XVI. seminář se bude konat v srpnu 2023 v Poděbradech, dá-li Bůh a MMM.

- Zrod *Edice Dějiny matematiky* (1994)

Od roku 1993 do současnosti vyšlo 65 svazků.

První svazek obsahuje texty přednášek z prvního semináře.

46 M. Bečvář, J. Činčala, Karel Zelenka (1848-1896)
 47 G. Dimovski: The Growth of Mathematical Culture in the Low Countries
 48 Z. Nehodík: NOVI UČITELJE GEOMETRIE
 49 M. Chockelová, I. Babiš, Wilhelm Markov (1796-1801)
 50 M. Bečvář a kol.: Záměstování matematik Henry Lawe (1864-1906)
 51 M. Bečvář: Průběh vývoje paralelních stran v českých školních učebnicích
 52 M. Bečvář a kol.: The Progress Mathematics Henry Lawe (1864-1906)
 53 Bečvář a kol.: *Průběh vývoje paralelních stran*
 54 Z. Činčala: *Průběh vývoje paralelních stran*
 55 M. Mokre: Finitní matematika z českých učebnic
 56 M. Sığanoğlu: Polský teorém matice v českých zrcích
 57 M. Dink, B. Puk, Mathematiker Inge Carlström a Renato
 58 D. Těchovský: Historický vývoj geometrických transformací
 59 I. Sýkora: Matematika ve staré Indii
 60 *Činčala, Z. (ed.): Průběh vývoje paralelních stran*
 61 TUDOR NEUBHUNN (1826-1866)
 62 L. Visek JOSEF ULIŠKA (1852-1933)
 63 *Matematika ve středověké Evropě*
 64 Marina Bočardová a kolektiv
 65 *14. století ve středověké Evropě*
 66 *Matematický svět mezi válkami*
 67 *Matematika ve středověké Evropě*
 68 *Matematika ve středověké Evropě*
 69 *Matematika ve středověké Evropě*
 70 *Matematika ve středověké Evropě*
 71 *Matematika ve středověké Evropě*
 72 *Matematika ve středověké Evropě*
 73 *Matematika ve středověké Evropě*
 74 *Matematika ve středověké Evropě*
 75 *Matematika ve středověké Evropě*
 76 *Matematika ve středověké Evropě*
 77 *Matematika ve středověké Evropě*
 78 *Matematika ve středověké Evropě*
 79 *Matematika ve středověké Evropě*
 80 *Matematika ve středověké Evropě*

2 HISTORIE MATEMATIKY I
 3 HISTORIE MATEMATIKY I
 4 MATEMATIKA V 19. STOLETÍ
 5 HISTORIE MATEMATIKY II
 6 HISTORIE MATEMATIKY II
 7 HISTORIE MATEMATIKY II
 8 HISTORIE MATEMATIKY II
 9 HISTORIE MATEMATIKY II
 10 M. Němčová F. J. STUDNIČKA (1836-1905)
 11 MATEMATIKA V PROMĚNĚCH VĚKŮ I
 12 MATEMATIKA V 16. A 17. STOLETÍ
 13 M. Bečvář: Z HISTORIE JEDNOTY (1982-1985)
 14 K. Lorent: HISTORIE FRAKCIÍ A MATEMATIKY
 15 M. GAGNÉ: TĚŽKÉ VĚKŮ VE ŠKOLNÍ MATEMATICE
 16 MATEMATIKA V PROMĚNĚCH VĚKŮ II
 17 MATHEMATICS THROUGHOUT THE AGES
 18 K. GAGNÉ: G. SÉGUIN: MATEMATIKA V JEZUITSKÉM KLASICKÉM VÝCHOVĚ
 19 Z. Bečvář a kol.: MATEMATIKA VE STŘEDOVĚKÉ EVROPE
 20 M. Bečvář: EKVALENTY A KLASY: JEDNÝ VÝSTUP A PŘEKLAD
 21 MATEMATIKA NA NĚMECKÉ TECHNICE V ŘÍNĚ
 22 M. Ryšáková KAREL RYCHLIK (1885-1968)
 23 Bečvář, Bečvářová, Vyzantová: EGYPT A MEZOPOTAMIE
 24 MATEMATIKA V PROJEKCI VĚKŮ III
 25 MATHEMATICS THROUGHOUT THE AGES II
 26 K. GAGNÉ: VÝVOJ PŘÍRODNÍ PRÁVEČNOSTI
 27 Z. Kolářová a kol.: VLADIMÍR KUBICEK (1861-1946)
 28 Bečvář, Bečvářová, Bouda, DIMEK, WYBR: Jaká je jednotka? (1981 + nové úpravy)
 29 A. Konek: PRODUCT INTEGRATION
 30 Lenka Lomtatidze: Historický vývoj pojmu línka
 31 V. VYZANTOVÁ: EGYPTSKÉ ÚLOHY
 32 Editor E. Fuchs: Matematika v proměněch věků IV
 33 M. Bečvář, J. Bečvářová: MATEMATIKA V PROJEKCI VĚKŮ V
 34 M. Bečvářová: ČESKÁ MATEMATICKÁ KOMUNITA
 35 J. Bečvář: Z HISTORIE LINEÁRNÍ ALGEBRY
 36 E. Pevnosti: LAUBSLAV ŠVANTE RIEGER (1816-1884)
 37 J. Hrubý: MATEMATIKA V PRVNÍ KAPITULACI
 38 J. Bečvář, K. Švehl, J. ANŠ, VĚRA FRÉDRICH
 39 V. Činčala: HLAVY BEZ
 40 M. Bečvář: České učebnice lineární algebry
 41 Mathematics in the Austro-Hungarian Empire
 42 J. Šimák: MATEJ ŠTEIN VYKLANÁVÁNÍ MATEMATIKY
 43 P. A. KARRAS: KONVULZIVNÍ VYKLANÁVÁNÍ MATEMATIKY
 44 M. Knapková, E. Němčová: Jan Kubicek (1861-1946)
 45 J. Bečvář, M. Bečvářová: MATEMATIKA V PROMĚNĚCH VĚKŮ V

Další **letní školy** *Historie matematiky*, 21. – 23.

- 21. Velké Meziříčí, 25. 8. – 29. 8. 2000 (A. Trojánek)
- 22. Jevíčko, 24. 8. – 28. 8. 2001
- 23. Jevíčko, 22. 8. – 26. 8. 2002 ■ (povodeň)

- Charakter letních škol již řadu let neodpovídal názvu „letní škola“. Vzdělávací charakter akce se přerodil v odborný (referování o výzkumné práci apod.).
- Původní (vzdělávací) ideu letních škol již od roku 1993 naplňoval *Seminář z historie matematiky pro vyučující na středních školách*.
- Proto bylo roku 2002 rozhodnuto o změně názvu

Letní škola Historie matematiky

na

Mezinárodní konference Historie matematiky

- účastníci z Česka, Slovenska, Polska, Ukrajiny, USA, Itálie, Německa

Mezinárodní konference HM

Mezinárodní konference *Historie matematiky*

- 24. Jevíčko, 22. 8. – 26. 8. 2003
- 25. Velké Meziříčí, 27. 8. – 31. 8. 2004
- 26. Jevíčko, 17. 8. – 21. 8. 2005
- 27. Velké Meziříčí, 25. 8. – 29. 8. 2006
- 28. Jevíčko, 24. 8. – 28. 8. 2007
- 29. Velké Meziříčí, 22. 8. – 26. 8. 2008
- 30. Jevíčko, 21. 8. – 25. 8. 2009
- 31. Velké Meziříčí, 18. 8. – 22. 8. 2010
- 32. Jevíčko, 26. 8. – 30. 8. 2011

- 33. Velké Meziříčí, 24. 8. – 28. 8. 2012
- 34. Poděbrady, 23. 8. – 27. 8. 2013 (M. Melcer)
- 35. Velké Meziříčí, 22. 8. – 26. 8. 2014
- 36. Poděbrady, 21. 8. – 25. 8. 2015
- 37. Poděbrady, 19. 8. – 23. 8. 2016

Sborníky z 28. až 37. mezinárodní konference Historie matematiky, 2007 až 2016

Do roku 2016 se letní školy/konference konaly každoročně.

Od roku 2016 se konají každý druhý rok. Střídají se se *Semináři z historie matematiky*.

- 38. Poděbrady, 24. 8. – 28. 8. 2018
- 39. Poděbrady, 21. 8. – 25. 8. 2020
- **40. Poděbrady, 19. 8. – 23. 8. 2022**

KATEDRA DIDAKTIKY MATEMATIKY MFF UK

37. mezinárodní konference
HISTORIE MATEMATIKY

Poděbrady, 19. až 23. 8. 2016

J. Bečvář, M. Bečvářová (ed.)

matfyzpress
NAKLADATELSTVÍ MATEMATICKO-FYZIKÁLNÍ FAKULTY
UNIVERZITY KARLOVY

27. MEZINÁRODNÍ K
HISTORIE M
Vedla M

Podpora granty

- Vydávání edice *Dějiny matematiky*, přednášky a další aktivity byly od poloviny devadesátých let podporovány řadou projektů (FRVŠ, MŠMT, GA ČR, GA AV ČR, VEGA apod.), byly podporovány Výzkumným centrem pro dějiny vědy, Matematicko-fyzikální fakultou UK apod.

- Mezinárodní konference Historie matematiky byla v letech 2018 a 2020 spjata s projektem GA ČR (2018 – 2020/21)

Dopad první světové války na utváření a proměny vědeckého života matematické komunity (reg. č. 18-004495).

Hlavní výstupy projektu GAČR (kromě řady článků):

- M. Bečvářová, I. Netuka: *Dopady první světové války na mezinárodní spolupráci matematiků*, ČVUT, Praha, 2019, 240 stran
- M. Bečvářová: *Doktorky matematiky na univerzitách v Praze 1900–1945*, UK, Karolinum, Praha 2019, 274 stran
- J. Bečvář, M. Bečvářová: *Jarník's Notes of the Lectures Course Allgemeine Idealtheorie by B. L. van der Waerden (Göttingen 1927/1928)*, History of Mathematics, vol. 64, Matfyzpress, Prague 2020, 251 stran
- M. Bečvářová, J. Bečvář a kol.: *Matematický svět mezi válkami*, Dějiny matematiky, sv. 65, ČVUT v Praze, Praha 2020, 350 stran
- M. Bečvářová (ed.): *The Development of Mathematics Between the World Wars, Case Studies, Examples and Analyses*, World Scientific Publishing, London 2021, xviii+604 stran

■ Loňský

XV. seminář z historie matematiky

a letošní

40. mezinárodní konference Historie matematiky

jsou spjaty s projektem GAČR (roky 2021 až 2023)

*Nedoceněná role plzeňských premonstrátů
v matematice a přírodovědě (reg. č. 21-08835S).*

Zatím byly publikovány čtyři články, tři články jsou v tisku, další se dokončují.

Připravujeme velkou třísvazkovou monografii.

■ S tímto projektem bude rovněž spjat

XVI. seminář z historie matematiky (srpen 2023).

Budoucnost

Za rok se vrátím

Za rok se vrátím do Poděbrad,
pokud nás Martin bude mít rád.

Tak vyplň přihlášku svou,
v Poděbradech nashledanou.

Konference končí, vracíme se domů,
děkujeme pěkně, všichni víme komu.
Zachovej nám přízeň, vážíme si toho,
do Poděbrad zas rádi přijedeme.

Literatura (výběr)

- J. Bečvář, E. Fuchs: *Jaroslav Šedivý, zakladatel letních škol z historie matematiky*, str. 123–143, in J. Bečvář, E. Fuchs (ed.): *Matematika v 19. století. Sborník přednášek z letních škol Historie matematiky*, edice *Dějiny matematiky*, sv. 3, Prometheus, Praha, 1996
- J. Bečvář: *Historie letních škol z historie matematiky*, s. 121–122, tamtéž
- M. Bečvářová: *Dějiny matematiky – Nová ediční řada, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie* 42(1997), str. 213–214
- M. Bečvářová: *Letní školy z historie matematiky*, str. 242–253, in J. Bečvář, E. Fuchs (ed.): *Matematika v proměnách věků III.*, edice *Dějiny matematiky*, sv. 24, Prometheus, Praha, 2004

- E. Fuchs, E. Těšínská: *Edice „Dějiny matematiky“*, Dějiny věd a techniky 39(2006), str. 121–124
- M. Bečvářová: *Semináře z historie matematiky pro vyučující na středních školách*, str. 317–324, in M. Bečvářová, J. Bečvář (ed.): *Matematika v proměnách věků V.*, edice Dějiny matematiky, sv. 33, Matfyzpress, Praha, 2007
- M. Bečvářová: *Letní školy z historie matematiky*, str. 325–326, 327–331, in M. Bečvářová, J. Bečvář (ed.): *Matematika v proměnách věků V.*, edice Dějiny matematiky, sv. 33, Matfyzpress, Praha, 2007
- J. Bečvář: *Historie matematiky již potřicáté*, in J. Bečvář, M. Bečvářová (eds.): *30. mezinárodní konference Historie matematiky*, Jevíčko, 21. 8. – 25. 8. 2009, Matfyzpress, Praha, 2009, str. 9–17

- J. Bečvář: *Edice Dějiny matematiky*, str. 95–103, in J. Obdržálek, Š. Zajac (ed.): *Sjezdový sborník. Lázně Bohdaneč 2010*, JČMF, Univerzita Pardubice, 2010
- J. Bečvář: *Edice Dějiny matematiky*, str. 325–334, in J. Bečvář, M. Bečvářová, A. Slavík (ed.): *Jak připravit učitele matematiky. Sborník celostátní konference, Praha, 23. až 25. září 2010, a další texty*, Matfyzpress, Praha, 2010
- M. Bečvářová: *The History of Mathematics in the Czech Republic*, European Mathematical Society Newsletter 2010, Issue 77, September 2010, str. 37–39
- M. Bečvářová: *The Study of History of Mathematics in the Czech Republic*, Technical Transactions, Fundamental Sciences – Czasopismo Techniczne, Nauki podstawowe, Cracow, 2015, 8, 2NP, str. 69–75
- I. Netuka: *Edice Dějiny matematiky vychází již 25 let*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 64(2019), str. 182–183

Webové stránky

- **Mezinárodní konference Historie matematiky:**

<https://www.fd.cvut.cz/personal/becvamar/konference/index.html>

- **Semináře z historie matematiky pro vyučující na středních školách:**

https://www.fd.cvut.cz/personal/becvamar/seminar_ss/index.html

- **Edice Dějiny matematiky:**

<https://www.fd.cvut.cz/personal/becvamar/Edice/Edice.htm>